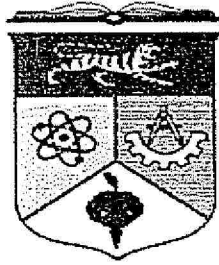

**SEJARAH DAERAH JEMPOL: KEDATANGAN DAN PERKEMBANGAN
MASYARAKAT MINANGKABAU (1800-1980)**

**NOOR SHALIDA BINTI MOHD SHARIF
G 68622**

**KERTAS PROJEK INI DIKEMUKAKAN UNTUK MEMENUHI SEBAHAGIAN
DARIPADA MEMPEROLEHI IJAZAH SARJANA MUDA SASTERA DENGAN
KEPUJIAN**

**JABATAN SEJARAH
PUSAT PENGAJIAN SEJARAH, POLITIK DAN STRATEGIK
FAKULTI SAINS SOSIAL DAN KEMANUSIAAN
UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA
BANGI, SELANGOR
SESI 2003/2004**

UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA.

**SEJARAH DAERAH JEMPOL: KEDATANGAN DAN PERKEMBANGAN
MASYARAKAT MINANGKABAU (1800-1980)**

DISEDIAKAN OLEH:

**NOOR SHALIDA BINTI MOHD SHARIF
G 68622**

Kertas Projek ini telah diterima oleh Jabatan Sejarah Universiti Kebangsaan Malaysia untuk memenuhi sebahagian daripada keperluan Ijazah Sarjanamuda Sastera (Dengan Kepujian) pada sesi 2003/2004

**Penyelia
(Prof Madya Dr. Khazin Bin Mohd. Tamrin)**

11-5-04

Tarikh

**Ketua Jabatan
(Prof Madya Dr. Khazin Bin Mohd. Tamrin)**

11-5-04

Tarikh

PENGAKUAN

Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan dan ringkasan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya.

05 Mei 2004

NOOR SHALIDA BINTI MOHD SHARIF
G 68622

LATAR DIRI

Noor shalida binti Mohd Sharif dilahirkan pada 26 Disember 1980 di Hospital Kuala Pilah, Negeri Sembilan. Beliau mendapat pendidikan awal di Sekolah Kebangsaan Palong Dua. Kemudiannya meneruskan pendidikan diperingkat sekolah menengah di Sekolah Menengah Kebangsaan Palong Dua, sehingga tamat menduduki Sijil Pelajaran Malaysia (SPM). Seterusnya, beliau meneruskan pendidikan diperingkat Sijil Tinggi Pelajaran Malaysia di Sekolah Tunku Abdul Rahman (STAR), Gemas, Negeri Sembilan. Tamatnya persekolahan beliau di sekolah berkenaan, kemudiannya beliau ditawarkan melanjutkan pelajaran diperingkat Ijazah Sarjana Muda Sastera Dengan Kepujian iaitu di bawah Program Sejarah, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan Universiti Kebangsaan Malaysia-Kolej Yayasan Melaka bagi sesi pengajian 2001/2004.

Tarikh

05 Mei 2004

Noor shalida binti Mohd Sharif

PENGHARGAAN

Alhamdulillah, bersyukur kehadiran Allah S.W.T. kerana dengan limpah kurnia serta keizinanNya telah menganugerahkan kekuatan dan keupayaan kepada penyelidik bagi menyiapkan Latihan Ilmiah ini dengan seadanya.

Penyelidik mengambil kesempatan ini untuk merakamkan jutaan terima kasih kepada Prof. Madya. Dr. Khazin bin Mohd. Tamrin selaku penyelia yang telah banyak memberi dorongan, bimbingan, tunjuk ajar dengan kesabaran serta keyakinan yang diberikan untuk kesempurnaan kajian. Juga tidak dilupakan kepada pensyarah-pensyarah di Jabatan Sejarah serta kakitangan Pusat Pengajian Sejarah, Politik & Strategi yang turut menghulurkan bantuan.

Ucapan terima kasih ini juga ditujukan kepada Jabatan Geografi, Universiti Kebangsaan Malaysia serta Penghulu Daerah Jempol, En. Nazri bin Yunos. Seterusnya terima kasih juga kepada lain-lain pihak yang terlibat seperti Arkib Negara Malaysia, Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Sembilan, P. P. Cawangan Gemas, P.P Cawangan Bahau, Perpustakaan Tun Sri Lanang, UKM, Perpustakaan Jabatan Sejarah UKM, Jabatan kerajaan seperti Jabatan Ukur dan Pemetaan Negeri Sembilan, Jabatan Perangkaan Negeri Sembilan, Pejabat Daerah dan Tanah Jempol serta penduduk-penduduk Daerah Jempol yang terlibat di dalam memberi kerjasama bagi melancarkan perjalanan kajian.

Penghargaan yang tidak terhingga khusus ditujukan kepada keluarga tercinta yang menjadi pendorong utama kejayaan. Kepada Ayahanda dan Bonda yang sentiasa mengiringi dengan doa, semangat, keyakinan dan sebagainya, tidak mungkin terhitung jasa yang telah kalian berikan bagi menempuh hari-hari yang mendatang sehingga ke saat ini.

Ucapan terima kasih juga tidak dilupakan kepada sahabat-sahabat seangkatan yang sama-sama berjuang menempuh cabaran dan dugaan sepanjang pengajian ini.

Sekian Terima Kasih.

NOOR SHALIDA BINTI MOHD SHARIF.
NO.448 PALONG DUA,
73450 GEMAS,
NEGERI SEMBILAN DARUL KHUSUS.

ABSTRAK

Dalam Kertas Projerck ini, penulis cuba untuk memaparkantentang sejarah Daerah Jempol di Negeri Sembilan. Di samping itu juga penulis akan membicarakan mengenai kedatangan dan perkembangan masyarakat Minangkabau yang merupakan perantau dari Sumatera Barat, Indonesia. Pada bahagian pertama penulis akan mendedahkan mengenai Sejarah Hubungan Negeri Sembilan dengan Minangkabau serta faktor-faktor kedatangan mereka. Kedatangan mereka ke Negeri Sembilan dikatakan bermula sejak abad ke-14 lagi. Seterusnya, penulis akan memaparkan tentang latar belakang Daerah Jempol iaitu dari segi sejarah dan asal-usul nama Jempol. Manakala pada bahagian ke tiga, adalah mengenai sejarah penerokaan masyarakat Minangkabau ke Daerah Jempol. Pada bahagian ke empat, mengenai sosioekonomi dan perkembangan aktiviti masyarakat Minangkabau di Daerah Jempol. Bahagian yang terakhir pula adalah mengenai sistem politik masyarakat Minangkabau di Daerah Jempol.

KANDUNGAN

	Halaman
PENGAKUAN	II
LATAR DIRI	III
PENGHARGAAN	IV
ABSTRAK	V
KANDUNGAN	VI
SENARAI PETA	VII
SENARAI JADUAL	VIII
SENARAI GAMBAR	VIV
SENARAI KEPENDEKAN	VX

PENDAHULUAN

Pengenalan	1
Matlamat Kajian	2
Fokus Kajian	3
Kajian Lepas	4
Sumber Kajian	5
Masalah Kajian	8

BAHAGIAN SATU: SEJARAH HUBUNGAN NEGERI**SEMBILAN DENGAN MINANGKABAU.**

1.0 Pengenalan	10
1.1 Faktor-faktor yang merapatkan hubungan diantara negeri sembilan dengan Minangkabau di	

SUMATERA.	
1.1.1 FAKTOR LOKASI	11
1.1.2 PERSAMAAN BUDAYA MASYARAKAT	12
1.1.3 TRADISI MERANTAU	16
1.2 PROSES PENGHIJRAHAN MASYARAKAT MINANGKABAU KE NEGERI SEMBILAN	21
1.3 KESIMPULAN	26
 BAHAGIAN DUA: LATAR BELAKANG DAERAH JEMPOL	
2.0 PENGENALAN	27
2.1 SEJARAH JEMPOL	30
2.2 ASAL-USUL NAMA JEMPOL	31
2.3 KESIMPULAN	38
 BAHAGIAN TIGA: SEJARAH PENEROKAAN PENEMPATAN DI JEMPOL.	
3.0 SEJARAH PENEROKAAN AWAL DI JEMPOL	40
3.1 SEJARAH PEMBUKAAN PENEMPATAN DI JEMPOL	43
3.2 SEJARAH LALUAN PENARIKAN DI JEMPOL	48
3.3 CARA MEMPEROLEHI TANAH	54
3.3 KESIMPULAN	58
 BAHAGIAN EMPAT: SOSIOEKONOMI MASYARAKAT MINANGKABAU DI JEMPOL	
4.1 KEGIATAN EKONOMI MASYARAKAT MINANGKABAU DI JEMPOL	59

4.2 KEGIATAN SOSIAL MASYARAKAT MINANGKABAU DI JEMPOL	63
4.3 KESIMPULAN	69
BAHAGIANLIMA: STRUTUR POLITIK MASYARAKAT MINANGKABAU DI DAERAH JEMPOL.	
5.0 SISTEM POLITIK TRADISIONAL MASYARAKAT JEMPOL	70
5.1 PERANAN PENGHULU, LEMBAGA DAN BUAPAK	71
5.2 KESIMPULAN	75
BAHAGIAN ENAM: KESIMPULAN	76
LAMPIRAN	XIV
SENARAI RUJUKAN	XVII

SENARAI PETA

Peta 1: Kawasan Sumatera

Peta 2: Peta Lakar Sungai-sungai penting Laluan Adat
Perpatih ke Negeri Sembilan

Peta 3: Menunjukkan nama Negeri Minangkabau.

Peta 4: Mukim-mukim yang terdapat di Negeri Sembilan.

Peta 5 Kedudukan kampung-kampung di Daerah Jempol

SENARAI JADUAL

Jadual 1: Jumlah Penduduk Mengikut Kaum di Daerah
Jempol pada tahun 1980

Jadual 2: Sekolah Melayu di Daerah Jempol pada abad Ke-19

Jadual 3: Masjid-masjid yang mengembangkan bidang
pendidikan di Daerah Jempol, Negeri Sembilan.

SENARAI GAMBAR

Gambar 1: Sekolah Pondok.

SENARAI KEPENDEKAN

JMBRAS **The Journal of the Malayan Branch Royal Asiatic Society**

UKM **Universiti Kebangsaan Malaysia.**

P.P **Perbadanan Perpustakaan**

BAHAGIAN 5:
STRUTUR POLITIK MASYARAKAT MINANGKABAU DAERAH
JEMPOL

SISTEM POLITIK TRADISIONAL MASYARAKAT JEMPOL

Sosiopolitik adalah gabungan daripada dua perkataan iaitu sosial dan politik. Menurut Kamus Dewan, sosial bermaksud masyarakat, perihal masyarakat dan kemasyarakatan. Manakala politik pula bermaksud ilmu atau pengetahuan berkenaan cara pemerintahan. Dengan itu, secara kesimpulannya istilah ini membawa maksud berkaitan dengan atau melibatkan istilah kemasyarakatan dan politik.

Sistem sosiopolitik di Negeri Sembilan kini adalah merupakan campuran daripada sistem Melayu Asal dengan sistem yang dibawa oleh perantau dari Minangkabau. Ini kerana, sebelum kedatangan perantau-perantau dari Minangkabau, telah adanya Orang Melayu Asal yang menjadi penduduk tempatan

awal di Negeri Sembilan. Begitulah juga keadaannya dengan daerah Jempol. Puak-puak Melayu Asal ini mempunyai sistem masyarakatnya yang tersendiri.

Sistem masyarakat mereka, adalah hampir sama dengan masyarakat Minangkabau pada hari ini, iaitu mengamalkan sistem yang bercorak matrilineal. Nmaun begitu, terdapat sedikit perbezaan dalam sistem masyarakat. Puak-puak Melayu Asal dengan Adat Perpatih yang diasaskan oleh perantau-perantau dari Minangkabau tersebut. Antara perbezaan tersebut ialah puak-puak masyarakat Melayu Asal tidak mengamalkan sistem bersuku-suku dan juga tidak semestinya berkahwin dengan pasangan yang dari luar suku sahaja.

Dengan itu, sistem masyarakat penduduk Melayu di Jempol kini adalah merupakan amalan dari sistem masyarakat Adat Perpatih. Hal ini di sebabkan oleh kedatangan masyarakat Minangkabau yang kemudiannya bersemenda dengan orang-orang tempatan. Sebelum sistem pentadbiran Barat diperkenalkan oleh Inggeris, pentadbiran Jempol adalah bercorak Adat Perpatih. Pengkaji-pengkaji berpendapat Adat Perpatih adalah bersifat demokratik total. Demokratik total yang dimaksudkan ini ialah majoritinya seratus-peratus dan bukannya 51 % seperti konsep yang diamalkan di Barat.

5.1 PERANAN PENGHULU, LEMBAGA DAN BUAPAK

Pada awalnya, menurut para ahli sejarah sembilan buah negeri kecil iaitu Negeri Sembilan yang dicatatkan oleh Newbold di dalam Sejarah Melayu mengatakan negeri-negeri kecil tersebut diperintah oleh datuk-datuk penghulu. Kemudian bernaung di bawah kerajaan Melaka. Apabila Melaka dikalahkan oleh Portugis pada tahun 1511, kerajaan Melaka berpindah ke Johor. Seterusnya, kerajaan Johor juga turut mengalami kemerosotan akibat daripada campurtangan Bugis dan Raja

Kecil dari Siak. Disebabkan perkara inilah, maka negeri-negeri kecil di Negeri Sembilan telah bermuafakat untuk mengambil keturunan raja dari Pagar Ruyung Minangkabau sebagai penaung iaitu pada tahun 1773.

Semenjak dari itu, masyarakat Jempol telah memulakan corak pentadbiran berasaskan Adat Perpatih. Namun begitu, sebelum kedatangan perantau-perantau Minangkabau, Jempol telah pun mempunyai sistem pentadbiran dan ketua pentadbirannya dipanggil Batin. Kemudian apabila datangnya mereka, gelaran penghulu telah digantikan daripada gelaran Batin kepada setiap suku. Penghulu berperanan sebagai ketua pemerintah adat dan agama. Penghulu, kemudiannya bergelar Dato' Penghulu yang dipilih oleh anggota suku melalui wakil-wakil mereka. Setiap suku mempunyai gelaran yang berbeza. Contohnya di Jempol, penghulu digelar sebagai Dato' Lela Putra Setiawan. Kuasa Dato' Lela Putra Setiawan pada abad ke-18 di sandang oleh Penghulu Daim.

Dato' Daim yang dilantik menjadi Penghulu Luak Jempol adalah waris dari Dato' Johol dan mempunyai pertalian pesaka dengan perut Bendahara Sekudai. Beliau berasal dari Pasir Besar. Dato' Daim mendirikan rumahnya di Sungai Kandong kini bernama Terentang. Disebabkan itu, sebatang anak sungai yang terdapat disitu telah diberi nama Anak Air Penghulu.⁴⁷

Perlantikan Dato Penghulu ini adalah berdasarkan sistem demokrasi yang didasari persetujuan daripada orang ramai. Di samping itu, jawatan ini turut dipilih oleh tok batin, pawang, ulama, bidan dan mudim. Ini bertujuan untuk mencari seorang penghulu yang berkebolehan bagi mengetuai pemerintahan. Walau bagaimanapun, kedudukan Penghulu Luak Jempol tidak sama dengan

⁴⁷A.Samad Idris, Abdul Muluk Daud, Haji Muhamad Tainu, Norhalim Hj. Ibrahim, *Negeri Sembilan Gemuk Berpupuk Segar Bersiram : Luak Tanah Mengandung*, hlm. 101.

Undang Yang Empat. Perlantikan Penghulu Luak Jempol ini disertai dengan upacara perlantikan dengan penuh adat istiadat.

Penghulu dianggap sebagai kunci dalam Luaknya dan berkuasa menjalankan hukum adat diatas Lembaga-Lembaga diluaknya. Pada zaman dahulu kuasa Penghulu adalah luas seperti kata perbilangn adat: *Boleh menghitam dan memutihkan, boleh memanjang dan memendekkan, boleh mengesah dan membatalkan.*⁴⁸ Namun semenjaka diadakan keadilan, ada kalangan yang berpendapat bahawa kuasa-kuasanya telah terhad kepada : *katu bercari kepada Lembaga, sah batal kepada Undang, hidup mati kepada keadilan.*

Ungkapan tersebut bermaksud kekuasaan dan peranan Datuk-Datuk Penghulu ini adalah kurang jika dibandingkan dengan Undang. Penghulu tidak terlibat secara langsung dalam soal-soal pentadbiran. Disamping itu, Penghulu Luak Jempol tidak menjadi anggota Dewan Keadilan dan Undang.

Seterusnya ialah lembaga iaitu ketua suku atau kumpulan perut. Kebiasaannya Lembaga dipilih melalui kebulatan⁴⁹ Buapak yang terdiri dari beberapa orang ketua perut dalam sesuatu suku. Pemilihan tersebut hendaklah mengikut giliran, kerana di dalam satu suku itu banyak perut yang boleh mewarisi pusaka Lembaga. Seseorang yang dipilih adalah berasaskan kepada pemilihan dari soko iaitu ketuirunan ibunya, bako atau baka dari keturunan yang baik dan tidak mempunyai cacat cela dan pandai memerintah dari segi adat, resam dan syarak.

⁴⁸ A. Samad Idris, Norhalim Hj. Ibrahiom, Muhd Tainu, Dharmala NS, *Gemuk DiPupuk, Segar Bersiram Adat Merentas Zaman Negeri Sembilan*, hlm. 98.

⁴⁹ Kebulatan bermaksud persetujuan dari semua pihak.

Kuasa Lembaga boleh di lihat melalui perbilangan seperti: *Pusaka Lembaga bersekat; lembaga berlingkungan, tali pengikat pada Lembaga, kata pemutus pada Lembaga, Sah batal pada Lembaga*. Manakala dari segi adat, Lembaga bertanggungjawab untuk menjaga keselamatan dan mengekalkan keharmonian hidup ahli sukunya. Lembaga juga ditugaskan sebagai wakil perantaraan dalam perundingan dengan Undang.

Setiap pembaharuan dan perubahan adat hanya boleh dilaksanakan dengan persetujuan rasmi Datuk Lembaga. Begitu juga Lembaga kerap bertanggungjawab dalam menyelesaikan sebarang perselisihan antara ahli sukunya dengan ahli suku lain. Oleh itu, Datuk Lembaga mestilah mempunyai kemampuan dari segi menyelesaikan semua perselisihan dalam suku yang tidak boleh diselesaikan oleh Buapak.

Manakala Buapak pula adalah merupakan ketua di dalam satu perut. Buapak berperanan sebagai penjaga hal ehwal ahli-ahli perutnya atau anak buahnya. Seseorang Buapak dipilih dengan kebulatan dari kalangan anggota perutnya yang dewasa. Setelah kebulatan dicapai, maka dihantar kepada Lembaga untuk disahkan dan seterusnya disembahkan kepada Penghulu Luak.

Tugas Buapak dapat dilihat melalui perbilangan: *Yang kusut diselesaikan, yang keruh dijernihkan*. Manakala tugas Buapak semasa mendirikan adat pula dapat dilihat: *Berkayu berakar; tunku bercanggah; kerbau ditambang; beras dibasuh; inai andam; orang dipanggil*. Perbilangan ini bermaksud peranan Buapak sangat diperlukan terutamanya dalam urusan kenduri-kendara terutamanya dalam urusan perkahwinan.

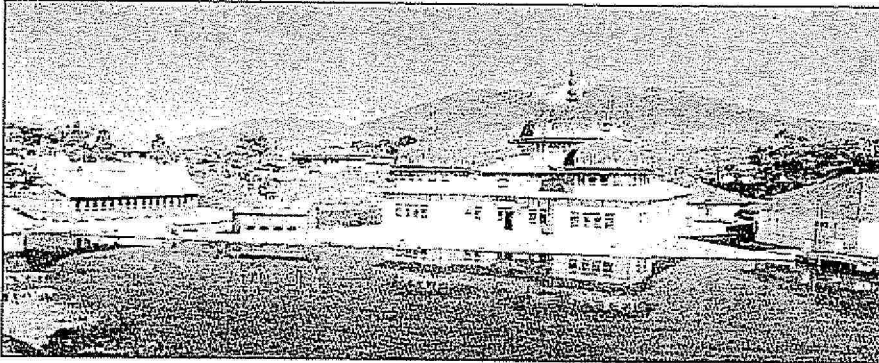
Di samping itu, Buapak juga berperanan menyelesaikan masalah-masalah yang dihadapi oleh anak buahnya dan sekiranya menghadapi kebuntuan perkara tersebut akan disampaikan kepada Lembaganya. Perbuatan seorang anak buah yang terus mengadu kepada Lembaga tanpa melalui Buapak adalah satu kesalahan dan boleh dihukum. Manakala Perut pula bermaksud anak-anak buah yang terdapat dalam suku-suku.

5.2 KESIMPULAN

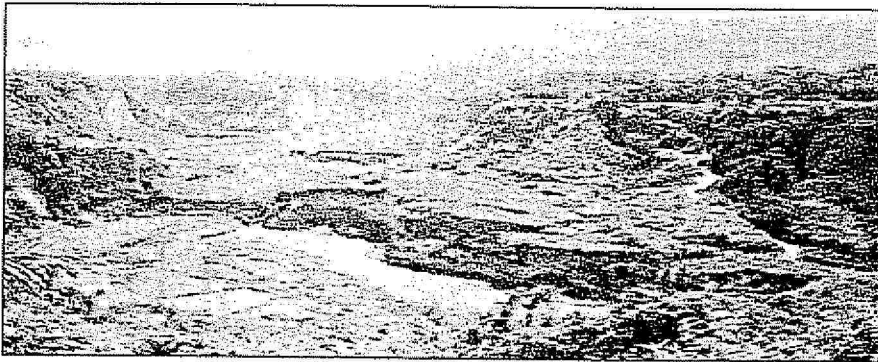
Sistem politik di Daerah Jempol diamalkan secara campuran daripada sistem Melayu Asal dengan sistem yang dibawa oleh perantau dari Minangkabau. Kini masyarakat Jempol mengamalkan sistem daripada masyarakat Adat Perpatih. Perkara ini berlaku akibat daripada masyarakat Minangkabau yang bersemenda dengan orang-orang tempatan. Dengan itu, corak pemerintahan mereka adalah sama dengan Adat Perpatih. Setiap kampung wujud jawatan ketua yang dibantu oleh Lembaga dan Buapak.

LAMPIRAN

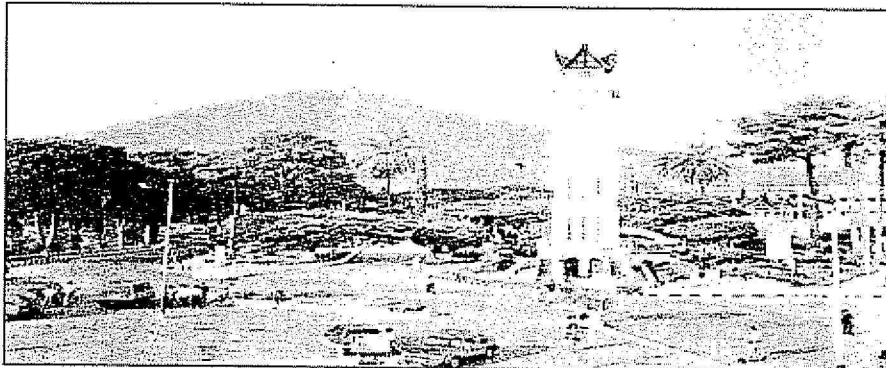
Panorama Alam Minangkabau

Masjid di Padang Panjang, Sumatera Barat.

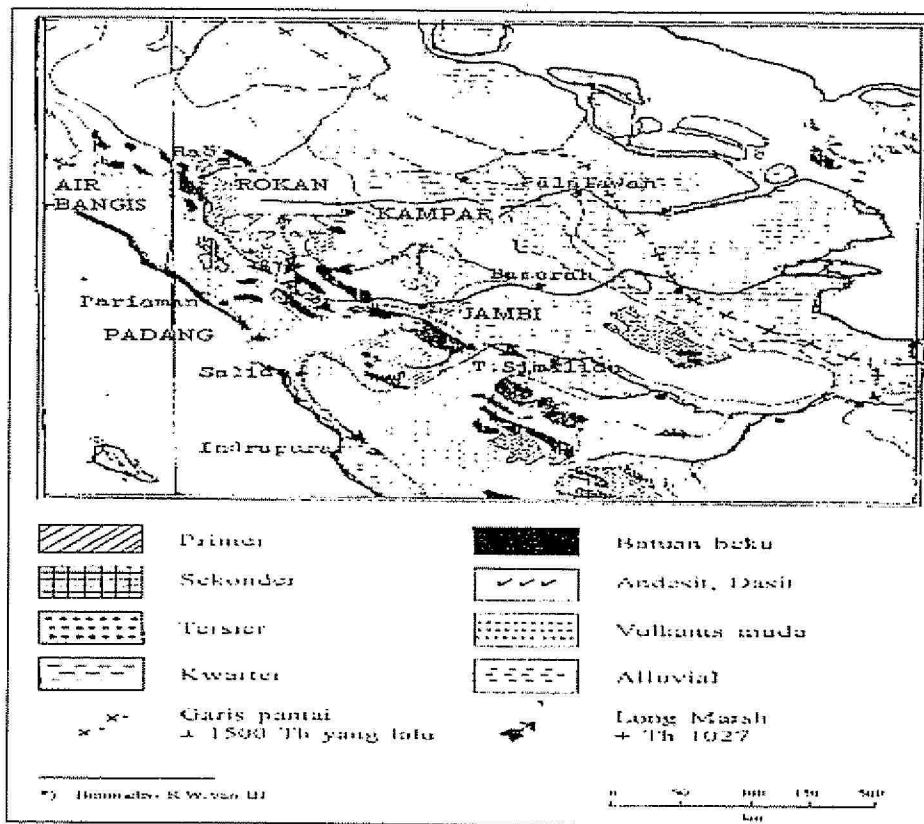
Pemandangan Ngarai Sianok, di Bukit Tinggi, Sumatera Barat.

Jam Gadang, Bukittinggi, Sumatera Barat.

Istana Hinggap pada abad ke-17, bercirikan rumah Minangkabau.

Peta Sumatera

NEGERRISEMBILAN

Warta Kerajaan

DEPARTMENT OF NEGERI SEMBILAN

GOVERNMENT OF NEGERI SEMBILAN

ESTABLISHED BY STATUTE

No. 12
1979

29th November, 1979

1979/11/29

No. 12

LANDING AND AIRCRAFT

(1979/11/29)

Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai Peraturan-peraturan (Pb) mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai Peraturan-peraturan (Pb) mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai Peraturan-peraturan (Pb) mengenai...

Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...
 Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...
 Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...

Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...

Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...
 Peraturan Darat Kerajaan Negeri Sembilan mengenai...

Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...
 Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...
 Menteri Besar Negeri Sembilan telah meluluskan...

MOHD HOORBIN OTHMAN
 Menteri Besar Negeri Sembilan

SENARAI RUJUKAN

- A. Kadir Jasin. 2002. *Information Malaysia 2002*. Kuala Lumpur. Berita Publishing Sdn. Bhd.
- A. Samad Idris. 1968. *Negeri Sembilan dan Sejarahnya*. Kuala Lumpur. Utusan Melayu.
- _____. 1990. *Payung Berkembang*. Kuala Lumpur. Pustaka Budiman.
- A. Samad Idris, Abdul Muluk Daud, Haji Muhd Tainu, Norhalim Hj. Ibrahim. 1994. *Negeri Sembilan Gemuk Berpupuk Segar Bersiram Luak Tanah Mengandung*. Muzium Negeri, Negeri Sembilan dan Kerajaan Negeri Sembilan Darul Khusus.
- A. Samad Idris, Norhalim Hj Ibrahim, Muhd Tainu, Dharmala NS. 1994. *Negeri Sembilan: Gemuk Dipupuk, Segar Bersiram, Adat Merentas Zaman*. Negeri Sembilan. Jawatankuasa Penyelidik Budaya Negeri Sembilan.
- A. Rahim b. Hj. Ismail. 1990. Sebelum Jempol Bernama Jempol. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
- Anwar Ibrahim. 1986. *Pakaian Adat Tradisional Daerah Sumatera Barat*. Padang. Department Pendidikan dan Kebudayaan Projek Inventerisasi dan Dokumentasi Kebudayaan Barat.
- Buyung Adil. 1981. *Sejarah Negeri Sembilan*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Cheah Boon Kheng. 2001. *The Encyclopedia of Malaysia: Early Modern History*

1800-1940. Singapore. Archipelago Press an imprint of Editions Didier Miller Pte. Ltd.

Dato' Komo Hj. Duaji bin Bakar. *Sejarah Luak Jempol dan Adat Istiadatnya*. Negeri Sembilan. Jawatankuasa Penyelidik Budaya Negeri Sembilan.

Gullick J.M. 1920. *Sistem Politik Bumiputera Tanah Melayu Barat*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.

Hj. Ismail bin Abdul Hadi. 2004. *Peralatan Muzik Tradisional*. Koleksi Perbadanan Perpustakaan Awam Negeri Sembilan.

Ismail Hamid. 1991. *Masyarakat dan Budaya Melayu*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.

L. Martin. 1987. *The Negri Sembilan Their Origin and Constiution*. JSBRAS VOL. XIV.

_____. 1887. *The Negri Sembilan*, JSBRAS. Vol xix.

Lokman Abdul Samad. 2003. *Pemartabat Tamadun Bangsa*. Dewan Budaya. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.

Md. Darus Hj. Abdul Manaf. 2002. *Teratak Za' ba: Lambang Warisan Kesarjanaan*. Jendela Warisan. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.

Mochtar Naim, Hasan Basri Durin, Emil Salim, Alfian Arbie Taufik Abdullah, Chairol Harun, Yoesuf Scuyb, Usman Pelly. 1984. *Minangkabau Minangrantau*. Jakarta. Penerbit Madju.

- Mohd Hisa Tahat. 1987. Sejarah Hubungan Minangkabau Dengan Negeri Sembilan. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
- Muhammad bin Hj. Mahyuddin. 1996. *Koleksi di Masjid-masjid Negeri Sembilan*. Penerbit Bahagian Dakwah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sembilan.
- Nathan. J.E. dan Wnstedt. R.O. 1920. *Johol, Inas, Ulu Muar, Jempol, Gunung Pasir and Terachi. Papers on Malay Subjects*. Culcutta Federated Malay States.
- Negeri Sembilan. 1979. Akta Tanah Negara. *Warta Kerajaan Negeri Sembilan*.
- Noone. H.D. 1939. *The Penarikan and Bernam Land Routes*. JMBRAS. VOL XIX.
- Nordin Selat. 1976. *Sistem Sosial Adat Perpatih*. Kuala Lumpur. Utusan Melayu Malaysia Bhd.
- Norizan Hj. Ayang. 2001. Skrip Drama: Sepintas Llu Jalan Penarikan Legenda Sejarah Melayu. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
- Norhalim Hj. Ibrahim. 1989. Sistem Masyarakat Negeri Sembilan. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
- _____. 1995. *Negeri yang Sembilan*. Shah Alam. Fajar Bakti.
- Norhalim bin Hj. Ibrahim dan Jamaludin bin Samsudin. 1998. Jalan Penarikan Laluan Sejarah Di Jempol. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.

- Norleila Ismail. 1993. *Sistem Politik dan Pengaruh Kebudayaan Minangkabau Negeri Sembilan. Studi Kasus Pemerintahan Tunku Mohamad (1898-1933)*. Padang. Fakultas Sastra Universitas Andalas.
- Rahimi. 1998. Negeri Sembilan. Asal-Usul Nama-nama Kampung dalam Mukim Ulu Jempol di Daerah Kuala Pilah. *WARISAN*. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
1975. *Sejarah Sekolah-sekolah di Negeri Sembilan 1870-1974*, Kementerian Pelajaran Malaysia. Persatuan Sejarah Malaysia Cawangan Negeri Sembilan.
- Sharifa Khan, Khoo Kay Kim. 1986. *The Making of Modern Negeri Sembilan 1874-1898*. Taman Seni Budaya Negeri Sembilan.
- Sheehan J.J dan Abdul Aziz b. Khamis. *Adat Kuala Pilah*. JMBRAS.vol xix.
- Syed Alwi b. Sheikh Al-Hadi. 1965. *Adat Resam Melayu dan Adat Istiadat*. Kuala Lumpur. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Tengku Anuar b. T. Dalam. 1997. *Asas-asas Kenegaraan Malaysia*. Kuala Lumpur. Al-Azim Sdn. Bhd.
- Wan Sharifah bt. Wan Ghani. 1991. *Luak Tanah Mangandung*. Budaya Negeri. Negeri Sembilan.
- Winsted R.O. 1961. *The Malay, A Cultural History*. London. Routledge & Kegan Paul Ltd.